

معصومین در قلاب رسانه

بررسی فقهی تصویرگری و نمایش چهره معصومین

www.ketab.ir

مؤلف:

مریم آخوندی

سرشناسه	: آخوندی، مریم، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	: معصومین در قلاب رسانه: بررسی فقهی تصویرگری و نمایش چهره معصومین (ع)
مشخصات نشر	: قم: نشر شب چراغ، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	: ۷۰ ص: نمونه
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۷۴۵-۷-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان دیگر: بررسی فقهی و تصویرگری و نمایش چهره معصومین (ع)
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: رسانه‌های گروهی - قوانین و مقررات - (فقه)
موضوع	: رسانه‌های گروهی - جنبه‌های مذهبی
موضوع	: اسلام و رسانه‌های گروهی
موضوع	: چهارده معصوم
شناسه افزوده	: فتاواهای شیعه - قرن ۱۴
رده بندی کنگره	: BP ۱۹۸/۶/۲۳ م ۱۳۹۸.۷
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۵۲۶۶۷

نشر چراغ

معصومین در قلاب رسانه

(بررسی فقهی تصویرگری و نمایش چهره معصومین (ع))

مریم آخوندی

بهداد بلوری

شب چراغ

تابستان ۱۴۰۰

۲۰۰ نسخه

۳۵.۰۰۰ تومان

۹۷۸-۶۰۰-۹۷۷۴۵-۷-۹

www.aghalim.ir

Aghalim.chsas@yahoo.com

نام کتاب:

مولف:

ویراستار:

ناشر:

چاپ اول:

شمارگان:

قیمت:

شابک:

سایت:

ایمیل:

آدرس: قم / خیابان شهدا (صفاییه) / کوچه ۳۸ / پلاک ۲۸ / طبقه اول

تلفکس: ۰۲۵-۳۷۷۴۷۶۸۸ / تلفن همراه: ۰۹۱۹۹۷۴۷۸۹۳

فهرست مطالب

۷	سرآغاز
۹	شمایل نگاری، تصویر، تمثال
۱۲	تعزیه
۱۵	رسانه
۱۶	عصمت
۱۹	منزلت و جایگاه امامان معصوم
۳۶	فتاوی فقیهان
۴۷	تعریف عرف
۴۸	عرف از منظر حقوق
۵۰	عرف از منظر جامعه شناسی
۵۱	تعریف عرف از منظر فقه
۵۴	تنافی با عدم تنافی نسبی بودن حکم عرفی در امور جزئی با حقیقت عرفی
۵۷	ختم کلام
۶۳	فهرست منابع
۶۹	پیوست ها

سرآغاز

عنصر اصلی رسانه از هر نوعی که باشد متون دیداری و شنیداری است که ارائه می‌شود. خواه رسانه از نوع وسایل ارتباط جمعی باشد که با بخش عظیمی از مخاطبان ناشناس ارتباط برقرار می‌کند و خواه رسانه‌های سنتی باشد که با تکنولوژی و فناوری به همان معنایی که در رسانه‌های مدرن تعریف می‌شود، فاصله دارند و شاید بتوان گفت ارتباط عمیق‌تر و نزدیک‌تری می‌توانند با مخاطب برقرار کنند.

متون دیداری و شنیداری یعنی آنچه تحت عنوان محتوا قرار است به مخاطب ارائه شود و این متون از آنجا اهمیت پیدا می‌کنند که با تجربه اجتماعی - فرهنگی مخاطبان پیوند برقرار می‌کنند و به همین جهت است که باید همواره ارائه متون و چگونگی طرح آن مورد مذاقه و تأمل قرار گیرند.

پس آنچه مردم می‌آموزند، درک می‌کنند، مفاهیم مادی و معنوی خود را به وسیله آن شکل می‌دهند کاملاً بستگی به نوع و چگونگی و نحوه بیان محتوای ارائه شده دارد. بنابراین رسانه فارغ از میزان شدت و ضعف آن بر مخاطب تأثیرگذار است.

اما نکته قابل توجه برای یک تحلیل جامع و مانع، نوع نگاه به کل یک چرخه ارتباطی است که بدون شک بدون در نظر گرفتن مقتضیات مکانی و

زمانی و خاستگاه رسانه شکل نمی‌گیرد و از آنجا که ساخت و نحوه عمل نهادهای تشکیل دهنده هر جامعه انعکاسی از باورها و ارزش‌ها و هنجارهای یک جامعه می‌شود، رسانه هم باید در چارچوب هنجارها و اصول و ایدئولوژی‌های پذیرفته شده در جامعه حرکت و عمل کند. در کشورهایی نیز که بر اساس یک پشتوانه دینی و شیعی شکل گرفته و بر اصول ان استوار است، اهتمام به رعایت بایدها و نبایدهای دین باید در اولیت فعالیت رسانه‌ای قرار گیرد.

در میان حجم وسیع موضوعات مطرح در حوزه تعامل میان دین و رسانه، نوشتار حاضر قصد دارد با توجه به زمینه‌های فرهنگی که با توجه به خاستگاه دینی رسانه وجود دارد و با نگاهی فرهنگی - ارتباطی بر پایه باورها، تاریخ، فرهنگ و جهان بینی دینی، نمایش و بازنمایی جامعه معصومین علیهم‌السلام هم در رسانه‌های مدرن تصویری و هم رسانه سنتی تعزیه بازنمایی کرد فقهی مورد بررسی قرار دهد و در پی پاسخ به این سوالات است که آیا رسانه در برابر دین و معرفی شخصیت‌ها و الگوهای دینی و معصومین علیهم‌السلام و تالی تلو آنها تعهدی بر عهده دارد یا باید داشته باشد؟ آیا اصلاً رسانه، ابزاری مناسب برای طرح این مسئله است؟ با فرض پاسخ مثبت به این سوال‌ها، آیا منبع معتبر و موثقی برای خلق یک تصویر واقعی وجود دارد؟ و با فرض یافتن منابع معتبر، آیا از نظر فقهی، برای انجام تصویر گری از این اشخاص مجوز وجود دارد؟ احکام فقهی درباره نمایش هر یک از معصومین و یا تالی تلو آنها به چه صورت است؟ آیا ایجاد جذابیت بیشتر در نمایش‌های تصویری و

شمایلی نگاری، تصویر، تمثال ۹

تأثیرگذاری بر مخاطب، می‌تواند مجوزی برای نمایش چهره این افراد باشد؟ فیلمسازان تا کجا مجاز هستند به این موضوع پردازند و حد و مرز این موضوع تا کجاست؟ برای ارائه زندگی معصومان و تالی تلو آنها با حفظ حدود فقهی چه راه حلی وجود دارد؟

در پاسخ به سوالات موجود، در متن اصلی نوشتار مباحثی چون مشخص کردن مفهوم چهره‌های مقدس و مفهوم تعزیه و تصویر مطرح شده است و بعد از بیان جایگاه و عظمت این بزرگواران، مصادیق حرمت یا حلیت نمایش چهره‌های مقدس مطرح می‌شود و جهت نمایش چهره‌های مقدس راهکار ارائه شده است.

شمایلی نگاری، تصویر، تمثال

فقیه گران سنگ مرحوم شیخ انصاری در کتاب ارزشمند مکاسب، تصویر را این چنین تعریف می‌کند: تصویر دو قسم است. مجسم و غیر مجسم. تصویر مجسم مانند بت که از سنگ و چوب و... ساخته می‌شود. غیر مجسم آن چیزی است که بر روی کاغذ و چوب و سنگ ترسیم شده و نقاشی نامیده می‌شود. تمثال بر هر دو مجسم و غیر مجسم اطلاق می‌شود.^۱ (۲۳: ۱۴۱۵)

شمایلی نیز به معنی شکل، ظاهر و هیئت پدیداری موجودات است. شمایل

۱. التصوير قسمان مجسم و غیره، والاول كالصنم المنحوت من الصخر او الحفر فی الصخر و غیره والثانی هو ما یرسم بالریشه علی الورقه و غیرها ویسمى النقش و التمثال یطلق علی المجسم و غیره..